

Η κρίση μιας υποκρισίας... κι ένα πτώμα

του Βασίλη Μπακούρου, φιλόλογου του Πρότυπου Πειραματικού Γενικού Λυκείου της Ιωνιδείου Σχολής Πειραιά

Το πτώμα ενός εικοσάχρονου σπουδαστή επιβάλλει και αναμένει μια *άλλη ανάγνωση και γραφή* για τη σχολική/κοινωνική πραγματικότητα πέραν της ενημερωτικής. Και εξηγούμαι: στη σχολική καθημερινότητα ο «διαφορετικός» μαθητής ούτε υποφέρει, ούτε περιθωριοποιείται, ούτε διώκεται, αρκεί τεχνηέντως να επιλέγει μηχανισμούς απόκρυψης της ιδιαιτερότητάς του, που γίνεται συλλήβδην αντιληπτή ως αδυναμία, όχι μόνο από τον ίδιο, τους συμμαθητές του ή τους οικείους του αλλά - και αυτό είναι το χειρότερο - από την πλειοψηφία της Κοινής Γνώμης. Για αυτό τον λόγο, ο «άλλος» μαθητής επιστρατεύει όλους εκείνους τους μηχανισμούς υπόκρισης, με τους οποίους η ανθρώπινη συνείδηση συγκαλύπτει το παραγματικό της πρόσωπο και εμφανίζει το «Άλλο» ως «Ταυτό», προκείμενου να διαβιώσει ή ακόμη και να επιβιώσει. Αυτή η θεμελιώδης ηθική παραμόρφωση, συνηθισμένη στα απολυταρχικά, ολοκληρωτικά ή θεοκρατικά καθεστώτα, θεωρείται μια αυτονόητη παραδοχή στο νεοελληνικό σχολείο που έμμεσα φληναφολογεί για τα ανθρωπιστικά φορτία του.

Ας αναρωτηθούμε, λοιπόν, με το χέρι στην καρδιά: Ποιοι μαθητές ή μαθήτριες γίνονται αντικείμενο μιας εν ψυχρώ βίαιης ενδοσχολικής απόρριψης; Οι «χοντροί»; Οι Έλληνες μαθητές είναι από τους πιο υπέρβαρους στην Ευρώπη. Οι «χαμηλής επίδοσης» ; Αυτοί συνήθως αποκαθιστούν το τραυματισμένο βαθμολογικά «μαθητικό κύρος» τους με την κοινωνική δικτύωσή τους, την ενεργητικότητά τους και συχνά επιβάλλονται ως εναλλακτικά πρότυπα στους υπόλοιπους. Τα «φυτά»; Η απόρριψη, την οποία κρύβει αυτός ο όρος, είναι μια ψυχαναλυτική αντιστροφή της γοητείας και του σεβασμού που καιροφυλακτεί σε κάθε ανθρώπινη προσπάθεια αποδόμησης μιας πραγματικής ή υποθετικής αυθεντίας. Οι «φτωχοί»; Η καλπάζουσα κρίση τείνει να εξαλείψει στο δημόσιο σχολείο τις ταξικές διαφορές. Οι «πλούσιοι» συνωθούνται στα ολιγομελή και ολιγάριθμα ιδιωτικά σχολεία. Οι «άσχημοι»; Η αισθητική ανεκτικότητα της μοδάτης ελλαδικής κοινωνίας έχει πολλαπλώς διευρυνθεί και οι συστατικοί όροι του κάλλους έχουν πολλαπλώς και αρκούντως επανανοηματοδοτηθεί από τη βιομηχανία του θεάματος. Οι «αλλόθρησκοι» ή οι «αλλόδοξοι»; Οι ανησυχίες των εφήβων μιας καταναλωτικής κοινωνίας που δεν έχει πλέον πόρους να ξοδέψει είναι κυρίως υλικές - για να μην πω υλιστικές - και δεν αφήνουν περιθώρια για υψιπετείς διενέξεις και προστριβές. Η θρησκευτική απόκλιση από το επίσημο δόγμα χρησιμοποιείται συχνά ως πρόσχημα ενδοσχολικών αντιπαραθέσεων, όταν δικαιώνει με θεολογίζουσες σοφιστείες μια απόρριψη του «Άλλου», που έχει ήδη κυοφορηθεί.

Αυτός ο «Άλλος», που υποφέρει αβοήθητος στο νεοελληνικό σχολείο και βασανίζεται εντέλει αδικαίως, είναι κυρίως είτε ο εθνοφυλετικά «διαφορετικός» είτε ο σεξουαλικά-ερωτικά «ιδιαιτέρος». Τα δυσώδη σχόλια για τον «Ρώσο» Άλεξ πριν από χρόνια και οι τρέχουσες εμετικές αναφορές στο διαδίκτυο για τον «δικό μας» Βαγγέλη

επιβεβαιώνουν την παραπάνω διαπίστωση. Δεν έχει σημασία, αν όσα τους αποδόθηκαν από μέρος της Κοινής Γνώμης είναι πραγματικά. Πραγματικό είναι το μίσος της για ό,τι «άλλο» αυτοί αντιπροσώπευαν στο συλλογικό ασυνείδητο, ώστε να τους λοιδωρεί ανενδοίαστα ακόμη και νεκρούς. Φαίνεται πως η τραυματισμένη από την ιστορική συγκυρία ελληνική υπερηφάνεια έχει επιλέξει αυτές τις δύο ομάδες «Άλλων», σε ευρύτερο επίπεδο, ως αποδιοπομπαίους τράγους, για να ισορροπήσει, πουλώντας ρηχή εθνικοφροσύνη και εύκολο αντρίλκι. Οι μαθητές που γίνονται θύτες αυτών των «άλλων» συμμαθητών τους δεν είναι παρά πρωτίστως θύματα μιας φασίζουσας νοοτροπίας που πλέον δεν υφέρπει απλώς αλλά ακκίζεται ανενδοίαστα.

Ο εθνοφυλετικά «άλλος» μαθητής στην προφανέστερη εκδοχή της διάκρισης μέσω του χρώματος είναι ο πιο εκτεθειμένος στη σχολική επιθετικότητα. Με έναν ειρωνικό λόγο: ίσως οι μόνες σχολικές κοινότητες στις οποίες ο «μαύρος» γίνεται αυτονόητα αποδεκτός είναι κυρίως αυτές στις οποίες **δεν** φοιτά «μαύρος» μαθητής. Οι επιφυλάξεις για την παρουσία του στο ελληνικό σχολείο ακόμη και για την ανθρώπινη υπόστασή του, που αρθρώνονται από σημαντική μερίδα συμμαθητών τους, προέρχονται από την παρωχημένη επιχειρηματολογία της αποικιοκρατίας, όταν δεν αναπαράγουν τις συλλογιστικές ενός, δήθεν βιολογικά θεμελιωμένου, ρατσισμού. Επομένως, οι «βίαιοι» μαθητές γίνονται φερέφωνα θολών πηγών πληροφόρησης που το σχολικό γνωστικό οπλοστάσιο αδυνατεί ή - ακόμη χειρότερα - δεν επιδιώκει να ακυρώσει.

Όταν η εθνική καταγωγή δεν δηλώνεται φυλετικά, οι «άλλοι» μαθητές αντιμετωπίζονται με μια απαξιωτική ανοχή μέχρι να αποδείξουν ότι «εντάχθηκαν». Δηλαδή πολτοποιήθηκαν συνειδησιακά, αλλοτριώθηκαν σε τέτοιο βαθμό, ώστε να ντρέπονται να χρησιμοποιήσουν τη μητρική τους γλώσσα ή να υφίστανται πρόθυμα τον πιο σφοδρό θρησκευτικό προσηλυτισμό, για να «ελληνοποιηθούν». Η σχολική μηχανή λειτουργεί σαν οδοστρωτήρας, σαν κρεατομηχανή που αδυνατεί να εκπαιδεύσει τον Αλβανό, τον Ρουμάνο, τον Σέρβο, τον Άραβα μαθητή, αν πρώτα δεν ισοπεδώσει, δεν κονιορτοποιήσει τα ερείσματα της εθνικής του προέλευσης, αφήνοντάς τον πολιτισμικό ράκος. Το αυτονόητο δικαίωμα που απολαμβάνουν οι Έλληνες μαθητές στη Ευρώπη, να διδάσκονται τη μητρική γλώσσα τους, το ελληνικό κράτος, αυτονόητα και εν πολλοίς, αδιαμαρτύρητα δεν το παρέχει στους μαθητές των (ανίσχυρων) οικονομικά (ευρωπαϊκών) κρατών.

Στην περίπτωση του ερωτικά - σεξουαλικά «άλλου» μαθητή τα πράγματα είναι πιο περίπλοκα. Αν ο «μαύρος» μαθητής έχει μια «μαύρη» οικογένεια να του συμπαρασταθεί, ο μαθητής που αναζητά ή ψηλαφεί δειλά τη «άλλη» σεξουαλική ταυτότητά του είναι στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων απόλυτα μόνος. Παραδομένος στη βορά μιας διδακτικής ρητορείας, εντός (και εκτός) σχολείου, με τη μορφή ενός υποκριτικά κατευθυνόμενου διαλόγου, υποφέρει από το (ψευδο)ηθικό στίγμα της «αμαρτίας», την (ψευδο)επιστημονική μομφή της «ανωμαλίας», την (ψευδο)κοινωνική κατηγορία της «αναξιοπρέπειας». Έτσι, εξωθείται σε μια απατηλή ετερογνωσία που υποκαθιστά την αυτογνωσία. Οι συμμαθητές του, όταν τον υποψιαστούν ή τον εντοπίσουν, τον αντιμετωπίζουν σαν το τρικέφαλο τέρας ενός θεσμικού «προδότη: της θρησκευτικής νόρμας, της φύσης και της ταυτότητας του φύλου. Συνιστά, λοιπόν, για αυτούς μια de facto απειλή ή προσβολή, που τον καθιστά κοινωνικά αναλώσιμο. Όσο και όπως διαβιώνει, το χρωστά κυρίως στον οίκτο και όχι στην έλλογη αποδοχή. Δυστυχώς στην περίπτωση του,

όπως και σε άλλες, η σχολική πράξη είναι απρόθυμη να διακρίνει ανάμεσα στο *κοινωνικό φαινόμενο* και στο *ανθρώπινο πρόσωπο*: άλλο η καταδίκη της τοξικομανίας και άλλο ο «λιθοβολισμός» του τοξικομανούς. Και αυτό συμβαίνει, γιατί το ελληνικό σχολείο όχι σπάνια λειτουργεί ως φατρία των αποδεδειγμένα «καθαρών παιδιών μας» και όχι ως δομή θεμελιακής αναπαίδευσης του ανθρώπινου πλάσματος.

Λυπούμαι, λυπούμαι βαθύτατα, γιατί ίσως θεωρηθώ πομπευτής του σεβαστού θεσμού της εκπαίδευσης, τον οποίο υπηρετώ. Μάρτυς μου ο Θεός όμως, η κατηγορία αυτή είναι προτιμότερη από την υποψία της σιωπηλής συνέργειας σε πρακτικές και μεθοδεύσεις που τον καθιστούν ανάξιο σεβασμού...